

Анастасія КРАВЧЕНКО,

orcid.org/0000-0001-6706-7937

доктор мистецтвознавства,

доцент кафедри культурології та міжкультурних комунікацій

Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв

(Київ, Україна) *akravchenko@dakkkim.edu.ua*

АРТ-БЛОКЧЕЙН В КУЛЬТУРНО-МИСТЕЦЬКИХ ПРАКТИКАХ XXI СТОЛІТТЯ

У статті досліджується значення арт-блокчейну в креативних індустріях аудіовізуальної культури (шоу-бізнес, мода, художній дизайн, живопис) та окреслюється роль дигітальних інструментів крипто-арту в стратегіях культурного менеджменту XXI століття. Актуальність зазначеної теми пов'язана зі стрімким розширенням цифрових можливостей творення художнього дискурсу і трансформацією естетичного інтелекту як мистецьких персоналій, так і реципієнтів крипто-арту. У роботі детально висвітлена історіографія проблеми дослідження блокчейну, арт-блокчейну, крипто-арту та NFT. Охарактеризовані практичні кроки і творчі надбання діячів культури та арт-менеджерів, що спрямовані на популяризацію новітнього напрямку інвестування у цифрові мистецькі активи – крипто-колекціонування. Проведений аналіз охоплює численні приклади з аудіального і візуального секторів масової та елітарної культури. Особлива увага приділена розгляду: імерсивних технологій та робіт штучного інтелекту; дослідженню NFT артистів шоу-бізнесу (Граймз) або NFT-проектів, присвячених їх пам'яті (Девід Бові); висвітленню NFT-експериментів фешн-індустрії (цифровий одяг Carolina Herrera, «Dress X», LEVER COUTURE та ін.); вивченню крипто-творчості художників і дизайнерів (Кріста Кім, Бенксі); характеристиці цифрових музейних практик (Британський музей, Центр Помпідю, Цифровий музей депортації кримських татар «Tamirlar», Національний художній музей України). Постулюється необхідність вибудовування комунікативних стратегій арт-менеджменту щодо компетентного використання цифрових ресурсів і каналів розповсюдження соціокультурних наративів, що є винятково доцільним для України в умовах гібридних і воєнних загроз. Дослідження реалізовано в рамках «NUMO. Стипендіальна програма “Бібліотеки та архіви для біженців з України”» за підтримки Федерального уповноваженого з питань культури та медіа (bkm) та Німецької бібліотечної асоціації (dbv).

Ключові слова: арт-блокчейн, NFT, крипто-арт, креативні індустрії, шоу-бізнес, мода, дизайн, музейні практики, крипто-колекціонування, арт-менеджмент.

Anastasiia KRAVCHENKO,

orcid.org/0000-0001-6706-7937

Doktor of Study of Arts,

Associate Professor at the Department of Cultural Studies and Intercultural Communications

National Academy of the Culture and Arts Management

(Kyiv, Ukraine) *akravchenko@dakkkim.edu.ua*

ART BLOCKCHAIN IN CULTURAL AND ARTISTIC PRACTICES OF THE 21ST CENTURY

The article explores the significance of art blockchain in the creative industries of audiovisual culture (show business, fashion, art design, painting) and outlines the role of digital crypto-art tools in the strategies of cultural management in the twenty-first century. The relevance of this topic is related to the rapid expansion of digital possibilities for creating artistic discourse and the transformation of the aesthetic intelligence of both artists and recipients of crypto-art. The paper covers in detail the historiography of the problem of researching blockchain, art blockchain, crypto-art and NFT. The article describes the practical steps and creative achievements of cultural figures and art managers aimed at promoting the newest direction of investing in digital art assets – crypto-collecting. The analysis covers numerous examples from the audio and visual sectors of mass and elite culture. Particular attention is paid to the following: immersive technologies and artificial intelligence works; research of NFTs of show business artists (Grimes) or NFT projects dedicated to their memory (David Bowie); coverage of NFT experiments in the fashion industry (digital clothing by Carolina Herrera, “Dress X”, LEVER COUTURE, etc.); studying the crypto-creativity of artists and designers (Krista Kim, Banksy); characterising digital museum practices (British Museum, Centre Pompidou, “Tamirlar” Digital Museum of the Deportation of Crimean Tatars, National Art Museum of Ukraine). The author postulates the necessity of building communication strategies for art management regarding the competent use of digital resources and channels for the dissemination of socio-cultural narratives, which is extremely important for Ukraine in the context of hybrid and military threats.

The research was implemented within the "NUMO. Libraries and Archives for Refugees from Ukraine" scholarship program with the support of the Federal Commissioner for Culture and Media (bkm) and the German Library Association (dbv).

Key words: art blockchain, NFT, crypto art, creative industries, show business, fashion, design, museum practices, crypto-collecting, art management.

Постановка проблеми. В добу інформаційного суспільства поєднання масового та елітарного, медіа й культури, комп'ютерного програмування та мистецтва, машини і людини обумовлює трансформацію інструментальних, конструктивних можливостей художньої творчості. Застосування технологій в мистецтві впливає на докорінну зміну в психології його стрийняття, модифікує параметри естетичної краси і цінності художніх артефактів. Системні зв'язки людини та комп'ютеру змінюють і саму людину, що знаходиться на межі тотального занурення у віртуальні метавсесвіти доповненої реальності.

В сучасних стратегіях розвитку дигітального простору культури вагоме місце займають технології блокчейну та NFT («незамінні токени»). Як продукт арт-блокчейну і новий медіажанр крипто-арту, NFT відіграють дедалі помітнішу роль у комунікативних процесах, в т.ч. у збереженні та популяризації національної культурної спадщини. Тому сьогодні особливого значення набуває дослідження NFT, теоретичних і емпіричних аспектів їх застосування у креативних індустріях, зокрема, в проектах різноманітних культурних інституцій, що зацікавлені в трансляції національних наративів у цифровому форматі. Крім того, високою науковою доцільністю характеризується висвітлення проблем культурного менеджменту, щодо освоєння віртуального простору нової метахудожньої реальності за допомоги сучасних кейсів, що виходять за межі класичних музейних або шоу-бізнесових практик.

Аналіз досліджень. Презентуючи наявні матеріали за окресленою вище проблематикою маємо вказати, що при підготовці статті ми послуговувалися фондами бібліотеки Університету Регензбургу, ОТН (Ostbayerische Technische Hochschule) та афільованих з ними установ Баварії (Німеччина). Згідно результатів аналізу виявлено, що історіографія дослідження арт-блокчейну та NFT знаходиться на стадії формування. Розглядаючи обшир дотичних матеріалів, ми виокремили три блоки літератури: з питань блокчейну, арт-блокчейну (включно з NFT) та крипто-арту, змістове наповнення яких ми охарактеризуємо нижче.

Щодо блокчейну можна зауважити, що ця тематика повсюдно з'являється у науковому дискурсі близько 2018 р. Здебільшого, це колективні

(рідше – одноосібні) монографії та матеріали конференцій (Х. Р. Ахмед, Т. Гайворонська, А. Деб, Т. Дунас, М. Лі, Д. Ломбарді, К. Майнел, А. Сінгх, В. Чарльз, М. Шен та ін.), що друкуються в Сінгапурі, Швейцарії, США, Великобританії, Німеччині, Франції, Нідерландах, Італії. Більш ранні джерела (приміром, дисертаційне дослідження Д. Чаума, 1982 р.) розкривають еволюцію розробки криптографічних алгоритмів, починаючи з останньої чверті ХХ століття. Вони стали передвісниками технології блокчейну, що була вперше презентована девелоперами у 2008 році і, фактично, являла собою алгоритм біткойну – однієї з найвідоміших сьогодні криптовалют (випущена згодом у 2009 р.). З огляду на це, доволі очевидним є напрацювання помітного масиву наукових даних щодо блокчейну лише через 10 років після появи технології. Адже розробники створювали блокчейн як комерційний продукт з метою впровадження криптовалюти і, відповідно, не прагнули описувати її у науковий спосіб, розкриваючи усі технологічні деталі.

Однак, ситуація доволі швидко змінилася, оскільки ідея криптовалюти успішно пройшла стадії експериментального впровадження і сьогодні цифрові гроші (не тільки біткойн, але й MV, LEO, QNT, HEX, ETHW, GMX, LUNC, ART тощо) увійшли у повсякденну практику західного світу, зокрема і України. Крім того, блокчейн став проникати у інші сфери життя, а відтак синхронно з цим примножилися і наукові пошуки. Тож, питаннями блокчейну нині опікуються як університетські видання (в т.ч. вузькопрофільні журнали), так і приватні видавництва. Серед них згадаємо, Oxford: MIT Press Journals, Journal of King Saud University, Italian Journal of Library and Information science, а також збірки Amsterdam University of Applied Sciences, Nature Publishing Group, Springer, Taylor & Francis Group, Palgrave Macmillan, IGI Global – Publisher of Timely Knowledge, MDPI (Multidisciplinary Digital Publishing Institute), World Scientific, OECD Publishing та ін.

Натепер у фокусі уваги науковців перебуває і такий різновид блокчейну як арт-блокчейн, що пов'язаний з цифровими мистецькими активами – NFT. Його розробки демонструвалися на профільних конференціях (з 2015 р.) і лише у 2016 р. за даними відкритих джерел був випущений пілот-

ний NFT-проект. Відтак, як історія виникнення самого явища, так і історія його наукового осмислення є доволі короткою. Одні з перших досліджень арт-блокчейну, які ми зустріли в реґензбургських бібліотечних каталогах, датувалися 2019 р. (що не виключає наявності і більш ранніх робіт). Надалі дискусії коло цієї тематики інтенсифікувалися, особливо з 2021 р. (З. Бівен, С. Даміані, М. О'Дейр, І. Любченко, Ш. О'Мара, М. Мейсон, Б. Патріксон, М. Сван, К. Хейз, І. Шарф, М. Шерзінґер, Б. Шрімалі та ін.). У цьому ж контекстному полі перебувають і питання крипто-арту, що описується як новий напрямок «колекційного мистецтва з обмеженим тиражем, криптографічно зареєстрованим за допомоги токєну на блокчейні» (Franceschet et al.: 2019: 3). Актуалізація зазначеної проблематики у науковому середовищі хронологічно збігається з появою першого NFT і, здебільшого, представлена у окремих статтях.

Разом з тим, питання блокчейну, арт-блокчейну, крипто-арту та NFT, широко висвітлюються нині й на шпальтах газет і модних журналів – друкованих та електронних (Time, The Washington Post, Women's Wear Daily та ін.). Тут віддзеркалюються актуальні події, пов'язані з цифровою культурою, подається критика експертного середовища, розглядається діяльність арт-менеджерів та арт-кураторів, описується реакція перших користувачів різноманітних сервісів, а також реципієнтів цифрових витворів мистецтва.

Мета статті полягає у дослідженні значення арт-блокчейну в креативних індустріях аудіовізуальної культури (шоу-бізнес, мода, художній дизайн, живопис) та окресленні ролі дигітальних інструментів крипто-арту в стратегіях культурного менеджменту XXI століття.

Виклад основного матеріалу. В сучасному культурному просторі спостерігаємо появу численних креативних практик, пов'язаних з використанням цифрового середовища та інструментальних можливостей комп'ютерного мистецтва, що стає складовою нової комунікативної парадигми XXI століття. Видається, що сьогодні більшість людей глобалізованого світу перебувають в мультимодальній сфері життєтворчості. Її віртуальний сегмент передбачає існування у метавсесвіті не реальних (живих, матеріально-речових), а цифрових – аватарів, друзів, послуг, сервісів, оселі, навчання, роботи, подорожей, усіх видів дозвілля, зокрема і мистецтва. Все вищевказане у розмаїтих варіантах своїх експлікацій – VR («віртуальна реальність» / «virtual reality»), AR («доповнена реальність» / «augmented reality») або MR («змішана реальність» / «mixed reality») утворює

дигітальний дискурс, де активізуються креативні індустрії, а отже й культуротворчі процеси. Виникнення таких термінів, як «медіа-мистецтво», «крипто-арт», «кібер-арт», «діджитал-арт», що часто вживаються синонімічно, але мають свою специфіку, лише підкреслює значення цього культурного вектору в життєвих траєкторіях як творців цифрового арту, так і його реципієнтів.

Приміром, різний ступінь дигіталізації та взаємодії реального та віртуального світів демонструють імерсивні технології. Згадаємо, виставки в імерсивних галереях (зокрема, серед найвідоміших “Grand Palais Immersif”, “Atelier des Lumières” у Парижі). Або ж, посилаючись на вітчизняний досвід, – мультимедійну виставку «Імерсивний світ Тараса Шевченка», де «аудіовізуальний контент, створений на основі спеціальних скан-копій високої роздільної здатності та цифрових фотографій, картин і графічних творів та рукописів Тараса Шевченка, спрямований на емоційний зв'язок глядача з митцем» (Делієва та ін., 2022). Наведемо також приклади візуалізації нейромережі: картини, графіті, інтер'єрні малюнки, промофото, які створює штучний інтелект, та інші зразки цифрового мистецтва. Їх швидке розповсюдження та інтеграція у культурну реальність сьогодення наскільки вражає, настільки стає і буденністю.

Примітним є той факт, що тепер майже нікого не дивує, коли світлина, створена штучним інтелектом, отримує премію на конкурсі Sony World Photography Award (2023). Йдеться про роботу “The Electrician” з серії “Pseudomnesia” Бориса Ельдагсена (Boris Eldagsen), який навмисно порушив умови фотоконкурсу, випробовуючи поважне журі – чи помітять вони підміну? Оскільки цього не сталося, ба більше – цей жіночий фотопортрет у стилі 40-х років XX століття переміг, у фотосвіті виникла дискусія після самовикриття її автора (до слова, Б. Ельдагсен запропонував передати свій виграш як благодійну пожертву Одеському міжнародному фототестивалу). Чи може штучний інтелект справити конкуренцію художній фотографії? Чи відповідає дійсності твердження, що «подібно до того, як фотографія замінила живопис у відтворенні реальності, штучний інтелект замінить фотографію» (Smit, 2023)? Чи може класичний фотопортрет поступитися «pseudосвітлині», що демонструє минуле, людські емоції та почуття, яких ніколи не було?

Очевидно, ці та інші питання, що перебувають у площині постмодерністських інтерпретацій поняття «симулякр» лише підживлюють дебати щодо впливу на RR (“real reality”) явищ технологізації, цифровізації, віртуалізації текстів культури.

Однак безсумнівно, що подібні новації зросли на ґрунті соціокультурних та естетичних очікувань сучасної публіки. Остання прагне повного занурення в плурімедіальний простір культури з можливістю впливати на оточуюче середовище через об'єкти з якими вона взаємодіє за допомоги технологій мистецтва. І саме таку можливість надають арт-блокчейн та NFT, що сприяють трансформації ареалів візуального й аудіального мистецтва та виникненню нових креативних практик у секторах масової та елітарної культури, тексти яких активно блокчейнізуються.

Як приклад згадаємо останні роботи артистів шоу-бізнесу, які демонструють своє зацікавлення ринком NFT, що постійно зростає. Так, канадська співачка Граймз (Grimes, справжнє ім'я – Клер Еліз Буше) створила NFT-колекцію «WarNymph», до якої увійшли анімовані аудіовізуальні твори «Марс», «Земля», «Смерть старого» (“Mars”, “Earth”, “Death of the Old”) та ін. Їхнім головним персонажем став цифровий аватар Граймз, а музична складова NFT була представлена фрагментами неопублікованих композицій виконавиці (Kreps, 2021). Крім того, неординарним зразком застосування технологій арт-блокчейну можна вважаєти NFT, що були створені за матеріалами музичної спадщини британського рок-співака Девіда Бові (David Bowie). Зазначені NFT виконані як цифрові картки з QR-кодами, скануючи які покупці стають володарями рідкісного контенту: неопублікованих фотографій або версій пісень, фрагментів репетиційного процесу, записів розмов Девіда Бові з колегами, друзями тощо. На нашу думку, вказана змістова концепція NFT може, навіть, претендувати на статус своєрідного цифрового меморіалу музичної творчості Девіда Бові, що апелює до проблематики збереження і трансляції культурної пам'яті.

На сьогоднішній день NFT у своєму активі мають і українські поп-, рок-гурти та солісти: Святослав Вакарчук, Тіна Кароль, KAZKA, Alyona Alyona, Ірина Білик, що орієнтуються як на комерціалізацію власного зіркового бренду, так і приділяють увагу благодійності та соціальним проектам в умовах триваючої війни в Україні. За відсутності або обмеженості можливостей організації традиційних концертно-гастрольних турів Україною, NFT-аукціони стали розглядатися продюсерами і митцями як нове середовище економічної діяльності, що може підтримати як креативні індустрії, так і сприяти соціально-важливим волонтерським ініціативам (допомога постраждалим від війни, незахищеним верствам населення, відновлення культурних, освітніх, медичних уста-

нов, донати на потреби української армії тощо). З огляду на це, у вітчизняному культурному просторі спостерігаємо нівелювання деякого первинного скепсису щодо перспектив арт-блокчейну та ризиків інвестування в крипто-активи, в т.ч. у NFT.

Окрім естрадного виконавства, експерименти з NFT не минули також світ фешн-індустрії. Сьогодні такі модні бренди як Carolina Herrera, Carlings, Fabrikant та ін. створюють колекції цифрового одягу. Варто відмітити, що спершу цифровий одяг розглядався як складова рекламних кампаній або ж мав успіх у геймерів та використовувався для втілення оригінальних образів героїв комп'ютерних ігор. Однак згодом стало очевидним, що ця ідея стає популярною серед інших груп споживачів, які прагнуть розширити межі можливого в своєму гардеробі, бажають демонструвати у соціальних мережах екстравагантні віртуальні образи чи створити уявлення про власний бездоганний імідж, або ж воліють придбати модний одяг для свого 3D-аватару. Додатковим імпульсом в цьому сегменті креативних індустрій став антиковідний карантин. Обмеженість соціальних контактів обумовила появу перших он-лайн бутиків цифрового одягу для т. зв. «виходу в люди», тобто у світ соціальних мереж (приміром, один з таких бутиків – “Dress X” відкрили у США вихідці з України – Н. Моденова та Д. Шаповалова).

Відтак, як бачимо формат цифрового одягу поступово стає частиною естетичної концепції та бізнес-моделі високої та вуличної моди. До того ж, подібні кейси використовуються нині й з метою благодійності. Так, наприклад, у 2023 році американський бренд LEVER COUTURE оголосив проєкт “Love Letter to Ukraine” зі створення цифрової сукні. Його обличчям стала українська поп-співачка Тіна Кароль. Ідея цього проєкту полягала в тому, що кожен охочий міг адресувати слова підтримки українським громадянам до першої річниці повномасштабного вторгнення Російської Федерації, надіславши організаторам свої листи або малюнки. У підсумку, саме ці послання знайшли відображення на білій сукні, кошти з продажу якої були спрямовані на гуманітарні потреби через благодійний фонд першої леді України – Олени Зеленської.

Ще яскравіше сугестиві можливості крипто-арту демонструють NFT-роботи художниці та дизайнерки Крісти Кім (Krista Kim), що експонуються на цифрових маркетплейсах. Приміром, її відео-NFT “Mars Hause” (2020) – це віртуальна «нерухомість» на червоній планеті. Власник може користуватися своєю оселею за допомоги технологій AR: прогулятися будинком, поплавати

в басейні, милуватися марсіанськими пейзажами крізь прозорі стіни тощо. Крім того, концепція Крісти Кім передбачала не тільки набуття права власності на відео-NFT “Mars Hause”, але й отримання ексклюзивного дизайнерського проєкту цього будинку, який можна буде реалізувати після освоєння людиною Марсу (Harrouk, 2021).

Як не дивно, подібні нестандартні ідеї знаходять свій відгук у поціновувачів, що підтверджується конкретними угодами з продажу NFT-робіт. Наприклад, NFT «Mars Hause» Крісти Кім був високо оцінений на цифровому аукціоні та реалізований за 500 тисяч USD. Картина відомого вуличного художника та активіста Бенксі (Banksy) у форматі NFT під назвою “Mogons” була придбана за 400 тис. USD. Вартість цифрової сукні “Klossette” з квітковим принтом для 3D-аватара досягла 5 тис. USD (модний дім Carolina Herrera). Українська реп-виконавиця Alyona Alyona продала NFT-трек своєї пісні «Галас» за 7700 USD (у еквіваленті). Зважаючи на існування в дигітальному культурному просторі численних зразків NFT (окрім вищезазначених, згадаємо приклади NFT-іграшок, мемів, гіфок, картин, логотипів, обкладинок альбомів тощо) можна констатувати зацікавленість у NFT як жанрі крипто-арту різних цільових груп споживачів – фанатів, крипто-колекціонерів, інвесторів.

Однак на фоні цих економічно успішних кейсів варто зауважити, що часто спорадичні зусилля окремих блокчейн-митців (зокрема, початківців) і, навіть, деяких поважних культурних інституцій не можуть конкурувати з комплексними організаційними можливостями відомих персоналій чи компаній. Йдеться про NFT-проєкти потужних тех- і медіа-корпорацій або зірок шоу-бізнесу, акторів, які користуються перевагами високого публічного статусу та «стійкими ринковими ефектами репутації» (Vasan et al., 2022: 2769). Зі свого боку, це вказує на особливе значення арт-менеджменту, оскільки робота цифрових аукціонів завжди передбачає встановлення балансу між художньою цінністю та ринковою вартістю витворів крипто-арту. Тому, окрім віртуальних платформ зі створення та реалізації NFT, у дигітальному середовищі все більшої ваги набуває поява спеціалізованих NFT-агенцій. Вони фахово допомагають блокчейн-митцям у питаннях продюсування NFT на всіх творчих та організаційних етапах процесу (аналітика ринку, художні й технічні ініціативи, ефективні колаборації, координація, експонування та продаж, контроль, бюджет, кібербезпека, юридична та медіа-підтримка тощо).

Крім того, вже зараз можемо констатувати виникнення нового напрямку інвестування у крипто-активи, що спричиняє еволюцію у сфері колекціонування артефактів мистецтва. Адже поява такого різновиду як крипто-колекціонування (тобто, колекціонування незамінних токенів – NFT) засвідчує трансформацію естетичного інтелекту, що віддаляється від усталеного віками розуміння утилітарної та художньої складової витворів мистецтва, а також принципів володіння, зберігання, використання та сприйняття матеріальних об’єктів культури. Специфіка крипто-колекціонування передбачає придбання саме цифрових, віртуальних мистецьких активів, що підвищує вагу умоглядної, естетичної насолоди від володіння не матеріальним предметом, а образом, який не має фізичного «тіла».

Такий підхід, на нашу думку, вказує на потенціали подальшого розвитку медіажанру NFT як складової футурологічної метаконцепції цифрового майбутнього людства. І цей потенціал не залишається поза увагою й у сфері академічної культури і мистецтва, адже такий принцип крипто-арту як «децентралізація створення та продажу творів мистецтва уможливорює гіперпортабельність «об’єкта» та відмову від традиційних ринків та інституцій» (Franceschet et al., 2021: 403). Відтак, сьогодні робота з цифровими активами розглядається як інноваційна складова сучасних культурних практик, зокрема, й музейних.

Так, приміром, відомі музеї світу презентують власні NFT-колекції. Згадаємо Британський музей, що створює серії цифрових листівок або ж факт придбання Центром Помпіду для своїх фондів 18 NFT-творів французьких та іноземних блокчейн-митців. Крім того, з’являються перші NFT-музеї (зокрема, NFT-ART Museum та ін.). З 2022 року підхоплюють цей тренд в музейній практиці й українські установи – Національний художній музей України, Харківський художній музей, Національний музей імені Андрея Шептицького. Вони створюють NFT-колекції як для продажу на аукціонах, так і для експонування за допомоги технологій VR. Віднедавна існують в Україні також віртуальний METAHISTORY Museum of War та Цифровий музей депортації кримських татар “Tamirlar@”. Вони уособлюють запит суспільства на фіксацію історії злочинів сталінського режиму та документування новочасних воєнних подій в Україні, починаючи з 2014 року.

Як приклад наведемо досвід застосування блокчейн-технологій у проєктах Національного художнього музею України (NAMU), якому належить ідея створення NFT-серії на основі картин

українських художників – Всеволода Максимовича, Олександра Мурашко, Олександри Екстер та Петра Рибки. За словами генеральної директорки музею Юлії Литвинець «NAMU завжди в авангарді сучасних музейних практик, тому для нас важливо, що наш музей перший в Україні, який наважився створити NFT колекцію. Думаю, що чи не найбільшу роль в цьому проєкті відіграє “додана вартість” цифрового мистецтва в форматі NFT – анімовані ефекти, які допомагають розкрити контекст написання твору, але водночас викликають бажання прийти до музею і побачити оригінал на власні очі» (Крупенко, 2022).

Безсумнівно, озвучені позиції менеджменту музею щодо функціональних можливостей крипто-арту засвідчують актуальність застосування подібних креативних практик у комунікативних стратегіях з різними цільовими аудиторіями споживачів «високого» мистецтва. По-перше, у XXI столітті «використання NFT для обміну, колекціонування та торгівлі творами мистецтва стало мейнстрімним явищем» (Vasan et al., 2022: 2769). По-друге, експонування NFT-колекцій слугує популяризації національних культурних цінностей та залученню молоді до музейного простору. По-третє – NFT-аукціони дозволяють запропонувати твори українських митців крипто-колекціонерам з усього світу (важливо, що оригінали робіт й надалі зберігатимуться в Україні). По-четверте, в умовах повномасштабного вторгнення Російської Федерації в Україну – «переведення» колекцій музеїв у цифровий формат і запис на блокчейні вичерпної інформації про той чи інший художній твір (зокрема, підтвердження його автентичності, прав авторства, власності, користування ним тощо) додатково забезпечує артефакти з культурної спадщини України і світу, що зберігаються у фондах вітчизняних музеїв.

Висновки. Тож, можна резюмувати, що на сьогодні ми є свідками чергової стадії наближення трансформаційного переходу від RR («real

reality») до метавсесвіту VR («virtual reality»). Це пов'язано із появою у цифровому середовищі арт-блокчейну та NFT як нового медіа-жанру крипто-арту, що має значні перспективи пройти крізь розмаїті стадії релятивності до кристалізації своєї еталонної жанрової форми у креативних індустріях масового та елітарного сегментів аудіовізуальної культури (шоу-бізнес, мода, художній дизайн, музейні практики та ін.).

З огляду на це, видається важливим осмислення прогностичного ефекту застосування блокчейн-технологій у їх впливах на процеси трансляції культурної пам'яті, щодо її збереження або навпаки – містифікації. Адже стрімке розширення ринку цифрової продукції засвідчує як значні перспективи, так і ризики. Нові технології й тренди, що скеровуються маркетинговими стратегіями розвитку метавсесвіту, призводять не тільки до нівелювання граней між масовою та елітарною культурою (принаймні, для пересічного споживача), але й наближають ситуацію, коли традиційні способи споживання культури (у offline форматі) можуть стати розкішно у майбутньому.

З іншого боку, залучення розповсюджених нині дигітальних інструментів культуротворення є винятково актуальним в умовах гібридних загроз та воєнних інтервенцій (подібних до тих, що зараз переживає Україна). Тому сьогодні одним із завдань арт-менеджменту є збереження національної культурно-мистецької спадщини за допомоги усіх можливих кейсів, зокрема, й інноваційних музейних практик крипто-арту. Останнє включає розгалужені аспекти, пов'язані зі специфікою створення, відтворення, розповсюдження, публічного доступу, використання, продажу дигітальних або дигіталізованих мистецьких зразків у форматі NFT, що мають бути орієнтовані на поширення національних соціокультурних меседжів та напрацювання дієвих моделей кроскультурної комунікації з глобалізованим світом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Делієва Н., Костюк В., Пода Т. Мультимедійна виставка «Імерсивний світ Тараса Шевченка». Комітет з національної премії України імені Тараса Шевченка : веб-сайт. URL: <http://knpu.gov.ua/content/multimed%D1%96inavistavka-%C2%AB%D1%96mersivnii-sv%D1%96t-tarasa-shevchenka%C2%BB> (дата звернення: 21.03.2023).
2. Крупенко К. Національний художній музей розпочинає продаж NFT-токенів за мотивами картин. *Суспільне. Культура. Цифрове мистецтво*. 31 січня 2022 р. URL: <https://suspilne.media/202692-nacionalnij-hudoznij-muzej-rozposinae-prodaz-nft-tokeniv-za-motivami-kartin/> (дата звернення: 22.01.2023).
3. Franceschet M., Colavizza G., Smith T., Finucane B., Ostachowski M. L., Scalet S., Perkins J., Morgan J., Hernandez S. (2019). Crypto art: A decentralized view (Article 1). 38 pp. URL: https://www.regensburger-katalog.de/s/ubr/en/5/0/cdi_archiv_primary_1906_03263 (дата звернення: 14.11.2022).
4. Franceschet M., Colavizza G., Smith T., Finucane B., Ostachowski M.L., Scalet S., Perkins J., Morgan J., Hernández S. (2021). Crypto Art: A Decentralized View. (Article 2). Leonardo (Oxford), Vol. 54 (4). Oxford: MIT Press Journals. p. 402–405. URL: https://doi.org/10.1162/leon_a_02003 (дата звернення: 11.11.2022).
5. Harrouk Christelle, Mars House, First Digital Home to be Sold on the NFT Marketplace. ArchDaily. Architecture News. March 23, 2021. URL: <https://www.archdaily.com/959011/mars-house-first-digital-home-to-be-sold-on-the-nft-marketplace> (дата звернення: 04.02.2023).

6. Kreps Daniel, Grimes Auctioning Off 10 Pieces of NFT Digital Artwork. RollingStone. Music News. February 28, 2021. URL: <https://www.rollingstone.com/music/music-news/grimes-nft-digital-artwork-1134516/> (дата звернення: 01.02.2023).
7. Smit Lara, Sony World Photography Award-winning photograph turns out to be AI-generated image. News. URL: <https://www.abc.net.au/news/2023-04-18/prize-winning-photograph-turns-out-to-be-ai-generated/102234888> (дата звернення: 18.04.2023).
8. Vasan K., Janosov M., Barabási A-L. (2022). Quantifying NFT-driven networks in crypto art. Scientific reports Vol. 12 (1). Nature Publishing Group. p. 2769–2769. URL: <https://www.nature.com/articles/s41598-022-05146-6> (дата звернення: 11.11.2022).

REFERENCES

1. Deliiieva N., Kostiuk V., Poda T. Multymediina vystavka «Imersyvnyi svit Tarasa Shevchenka». [Multimedia exhibition “The Immersive World of Taras Shevchenko”]. Komitet z natsionalnoi premii Ukrainy imeni Tarasa Shevchenka: veb-sait. URL: <http://knpu.gov.ua/content/multimed%D1%96ina-vistavka-%C2%AB%D1%96mersivnii-sv%D1%96t-tarasa-shevchenka%C2%BB> (last access: 21.03.2023).
2. Krupenko K. Natsionalnyi khudozhnii muzei rozpochynaie prodazh NFT-tokeniv za motyvamy kartyn. [The National Art Museum starts selling NFT tokens based on paintings]. Suspilne. Kultura. Tsyfrove mystetstvo. 31 sichnia 2022 r. URL: <https://suspilne.media/202692-nacionalnij-hudoznij-muzej-rozpocinae-prodazh-nft-tokeniv-za-motivami-kartin/> (last access: 22.01.2023).
3. Franceschet M., Colavizza G., Smith T., Finucane B., Ostachowski M. L., Scalet S., Perkins J., Morgan J., Hernandez S. (2019). Crypto art: A decentralized view (Article 1). 38 pp. URL: https://www.regensburger-katalog.de/s/ubr/en/5/0/cdi_archiv_primary_1906_03263 (дата звернення: 14.11.2022).
4. Franceschet M., Colavizza G., Smith T., Finucane B., Ostachowski M.L., Scalet S., Perkins J., Morgan J., Hernández S. (2021). Crypto Art: A Decentralized View. (Article 2). Leonardo (Oxford), Vol.54 (4). Oxford: MIT Press Journals. p. 402–405. URL: https://doi.org/10.1162/leon_a_02003 (дата звернення: 11.11.2022).
5. Harrouk Christelle, Mars House, First Digital Home to be Sold on the NFT Marketplace. ArchDaily. Architecture News. March 23, 2021. URL: <https://www.archdaily.com/959011/mars-house-first-digital-home-to-be-sold-on-the-nft-marketplace> (дата звернення: 04.02.2023).
6. Kreps Daniel, Grimes Auctioning Off 10 Pieces of NFT Digital Artwork. RollingStone. Music News. February 28, 2021. URL: <https://www.rollingstone.com/music/music-news/grimes-nft-digital-artwork-1134516/> (дата звернення: 01.02.2023).
7. Smit Lara, Sony World Photography Award-winning photograph turns out to be AI-generated image. News. URL: <https://www.abc.net.au/news/2023-04-18/prize-winning-photograph-turns-out-to-be-ai-generated/102234888> (дата звернення: 18.04.2023).
8. Vasan K., Janosov M., Barabási A-L. (2022). Quantifying NFT-driven networks in crypto art. Scientific reports Vol.12 (1). Nature Publishing Group. p. 2769-2769. URL: <https://www.nature.com/articles/s41598-022-05146-6> (дата звернення: 11.11.2022).